

Moord op Theo van Gogh 20 jaar geleden: 'Had z'n mond soms kunnen houden, deed ie niet'

Voor mensen die op die schokkende dag al even op de aardbol rondliepen, klinkt het waarschijnlijk als bijna onvoorstelbaar. De moord op Theo van Gogh is 20 (!) jaar geleden. Vanaf vanavond wordt er op televisie vier weken teruggeblikt op die nogal bijzondere kerel. Want bijzonder was hij, deze *Metro*-columnist.

De serie heet *Theo van Gogh, de hunkering*, gemaakt door David de Jongh en uitgezonden door BNNVARA. De laatste aflevering wordt twee dagen na de datum van de moord uitgezonden, op 2 november.

Metro bekeek – natuurlijk – de eerste aflevering van de terugblik alvast voor [tv-rubriek Blik op de Buis](#). Elke vrijdag, tot die fatale dag, ging Theo van Gogh in zijn wekelijkse *Metro*-column tekeer. Honderdduizenden lezers die een krantje pakten op een treinstation, namen het tot zich. Hij was ervan overtuigd dat het een grondrecht was om iedereen te mogen beledigen en te provoceren. De één las het met een grijns, de ander werd er woedend om. Zo gaat het nou net met columnisten.

Theo van Gogh verlegde zijn 'strijdperk' naar de islam

Theo van Gogh schreef vaak kritisch over christenen en joden, maar verlegde zijn 'strijdperk' zo rond het jaar 2000 naar moslims. De filmregisseur, tv-maker, scenarioschrijver, acteur, columnist en nou ja, provocateur vooral, merkte dat grappen over de islam consequenties konden hebben. Serieuze consequenties, op een manier die hij niet eerder had meegemaakt.

Mes met een brief in zijn borst

Eén consequentie was een definitieve. Theo van Gogh werd op de vroege morgen van 2 november 2004 door Mohammed Bouyeri (zie kader) doodgeschoten in de Linaeusstraat in Amsterdam-Oost. Bouyeri prikte vervolgens met een mes een brief in zijn lichaam. De schok en verslagenheid door het brute geweld was in het hele land groot. Op De Dam in de hoofdstad werd 's avonds een lawaaiprotest gehouden, met veel potten en patten. Theo werd maar 47 jaar.

In de volgende *Metro* noemde toenmalig hoofdredacteur Jan Dijkgraaf Theo van Gogh 'de man die niet kon mailen'. Dat vond onze columnist maar niets, te nieuwerwets waarschijnlijk. Nee, Van Gogh kwam – ik meen op een opoefiets – elke week trouw naar de redactie. Zijn verhaal stond op een floppy. Na de moord bleef de ruimte van zijn column een jaar lang elke vrijdag leeg. Als eerbetoon aan Theo, als protest tegen wat er was gebeurd. Precies na een jaar nam Theo van Goghs vriendin Ebru Umar zijn plaats over. Nog vaak keerde Theo in haar columns terug, ook nog in 2017: '[Theo, ik mis hem](#)', stond er toen.

Vrienden van Theo van Gogh en ook zijn moeder

Umar keert net als vele anderen direct betrokkenen in de *De Hunkering* over Theo van Gogh terug. Katja Schuurman bijvoorbeeld, Gijs van de Westelaken, vrienden van vroeger, maar ook zijn moeder Anneke. Anneke is nu 88 jaar en nog zeer welbespraakt. In de serie zegt zij tekenend en tegen beter weten in: „Theo had af en toe best zijn mond kunnen houden. Maar dat deed hij natuurlijk niet.” De vader van de columnist overleed in 2019. Zijn twee zussen, zo zien we in beeld, hebben geen trek meer interviews over hun broer en de moord.

Theo van Gogh en zijn mond houden, die twee dingen pasten totaal niet bij elkaar. Hij wilde het ook niet, vond dat hij alles moest kunnen zeggen. Wat dat betreft is *Theo van Gogh, De Hunkering*, ook weer actueel. Kun je alles zeggen en zo niet, wát dan niet? Dat onderwerp speelt nog altijd. Of weer. Van Gogh boeide het niet wat iemand ervan vond wat er over zijn lippen kwam. Die provoceerde erop los en hielp zelfs een gerucht de wereld in dat hij het bed had gedeeld met zijn moeder. De uitgesproken man wilde weten wat zo'n gerucht opleverde, of hunkerde naar de titel van de serie om aandacht. Waarom zou je anders af en toe voor dood languit op straat gaan liggen om te zien of automobilisten voor je stoppen? Bij zo'n actie draiden wel de camera's mee, uiteraard.

Theo van Gogh 'leed' aan een gelukkige jeugd

Theo van Gogh, De Hunkering zit vol met mooie archiefbeelden. Ze zijn er gelukkig nog. En met leuke citaten (die had hij natuurlijk ook). Als hij terugdacht aan zijn jeugd in Wassenaar: „Ik zei altijd: ik lijd aan een gelukkige jeugd.” Nee, geen tikfout mensen. Jeugdvriend Guus Luijters nuanceert dat mooi: „Het ergste dat onze generatie meemaakte, was dat Nederland in 1974 geen wereldkampioen voetbal werd.” Door de serie kom je ook aan de weet dat kleine Theo verliefd was op een meisje in een rolstoel uit het rijkeldorp. De fascinatie voor rolstoelen zou hij altijd houden. Iemand zegt nu: „Hij kwam al klaar als hij er eentje zag.” Van Gogh zou zelf het hardst om zo'n opmerking hebben gelachen.

Vier maal drie kwartier duurt *Theo van Gogh, De Hunkering* maar liefst. Schrijfster Pamela Koevoets vindt dat ongetwijfeld terecht. „De moord is nog steeds een nationaal trauma”, zegt ze. Voor Koevoets en mensen uit de serie is dat ongetwijfeld waar. Echter, er is inmiddels al weer een hele generatie die Van Gogh amper of totaal niet kent. Dat neemt niet weg dat het natuurlijk prima is dat deze terugblik er is. De moord op Theo van Gogh was voor Nederland wel een hele grote en diep trieste gebeurtenis.

Vier thema's

Theo van Gogh, De Hunkering is mooi opgedeeld in vier thema's. Vanavond kun je zien uit wat voor nest hij kwam en komt zijn moeder veelvuldig aan het woord. In deel twee wordt onderzocht welke relatie er is tussen de persoon Theo van Gogh en de verhalen die hij vertelde (of meende te moeten vertellen). Vervolgens komt het 'talent' om mensen tot het op het bot te beledigen aan bod en waarom hij dan toch uitgroeide tot een van de meest geliefde interviewers. Als slot, op zijn sterfdag, gaat de maker in op zijn overstap naar de islam als schrijf- en spreekonderwerp. En de ultieme prijs, al is prijs een wat gek woord in dit geval, die hij er voor betaalde. Al met al: zeer bezienswaardig, een prachtige serie.

Een prijs, waarover hij in een liedje al nadacht trouwens. Je ziet en hoort Theo van Gogh met een eigen vertaling van *Stairway to Heaven* namelijk zingen: „Als ik naar mezelf kijk, was ik toch het liefst een lijk. Het schijnt dat de liefde over lijken waakt.”

Illustratie: Metro

Aantal bliken uit 5: 4

Theo van Gogh, De Hunkering is vanavond (maandag 14 oktober) bij BNNVARA om 22.20 uur te zien op NPO 2. De andere afleveringen zijn op 21 oktober, 28 oktober en 4 november. Op NPO Start kun je [de hele reeks over Van Gogh](#) al bekijken.